

GIDA EKONOMİSİ

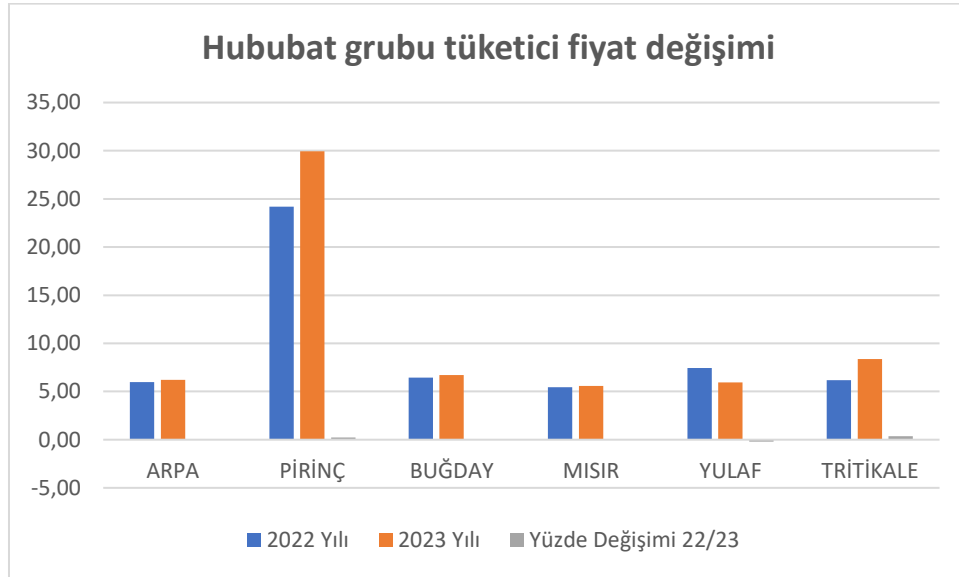
1- Giriş:

Ankara Ticaret Borsası (ATB) verilerine göre hazırlanan ve borsa kotasyonunda önemli yer tutan ürünlerin, Kasım ayı itibariyle oluşan son fiyatlarına göre, “üretici” ve “tüketici” bazında değişimleri incelenerek bu bölümde sunulmuştur.

Fiyatlar, Kasım ayında gerçekleşen son işlem gününün ortalama fiyatına bakılarak bir önceki yıla göre kıyaslanmıştır.

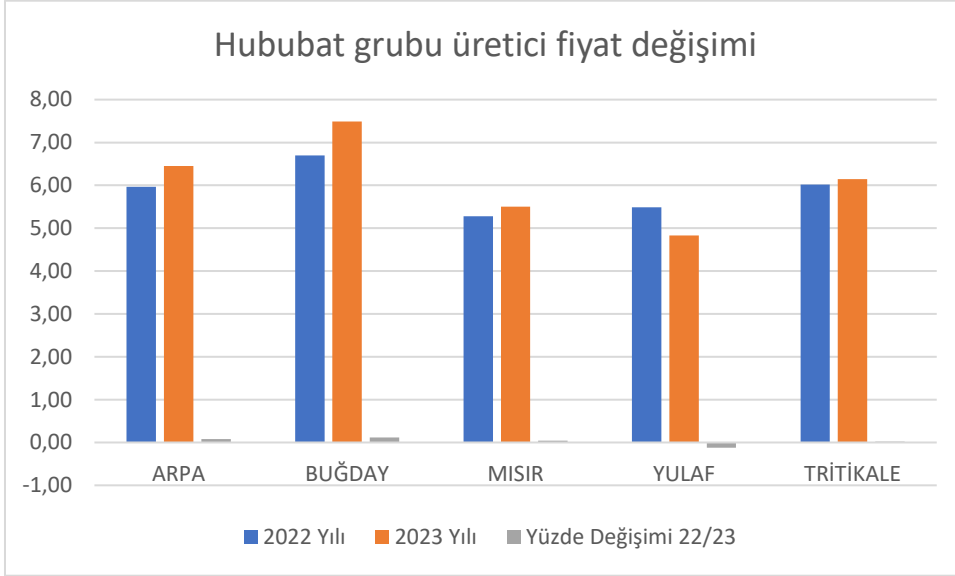
2- Gıda gruplarına göre fiyat değişimleri:

2-1-1- Hububat grubu tüketici fiyat değişimi: Hububat grubu tablosuna baktığımızda; oransal olarak en yüksek artış, %35,85 olarak tritikale. Fiyatı azalan tek ürün ise %19,95 ile ‘yulaf’ karşımıza çıkmaktadır. Bu yıl hububat fiyatlarındaki orantısız değişimin enflasyonun çok altında gerçekleştiğini ifade etmek mümkündür.

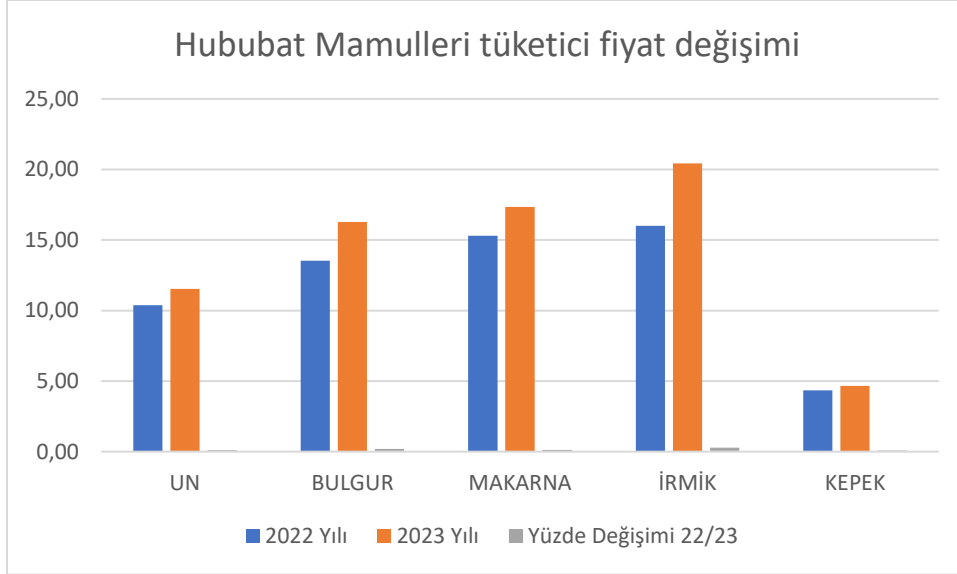
TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
ARPA	5,98	6,22	3,96%
PIRİNÇ	24,19	29,93	23,76%
BUĞDAY	6,45	6,71	4,11%
MISIR	5,45	5,59	2,74%
YULAF	7,43	5,94	-19,95%
TRİTİKALE	6,16	8,37	35,85%

2-1-2- Hububat grubu üretici fiyat değişimi: Hububat grubu üretici fiyat değişimi tablosuna baktığımızda; Geçtiğimiz yıla oranla en yüksek artış, %11,89 olarak buğdayda. Düşüş kalemi olarak ise tüketici grubunda olduğu gibi yine %12,07 olarak arpada gözlemliyoruz. Enflasyona, özellikle de yakıt fiyatlarındaki artışa rağmen üretim fiyatlarındaki artışın sınırlı kalmasındaki en büyük etkenler; önceki yıla göre bereketli bir sezon yaşanması, mevsim şartlarının/yağışların tam da çiftçinin isteği doğrultusunda gerçekleşmesi ve devlet sübvansiyonun payı olarak yorumlanabilir.

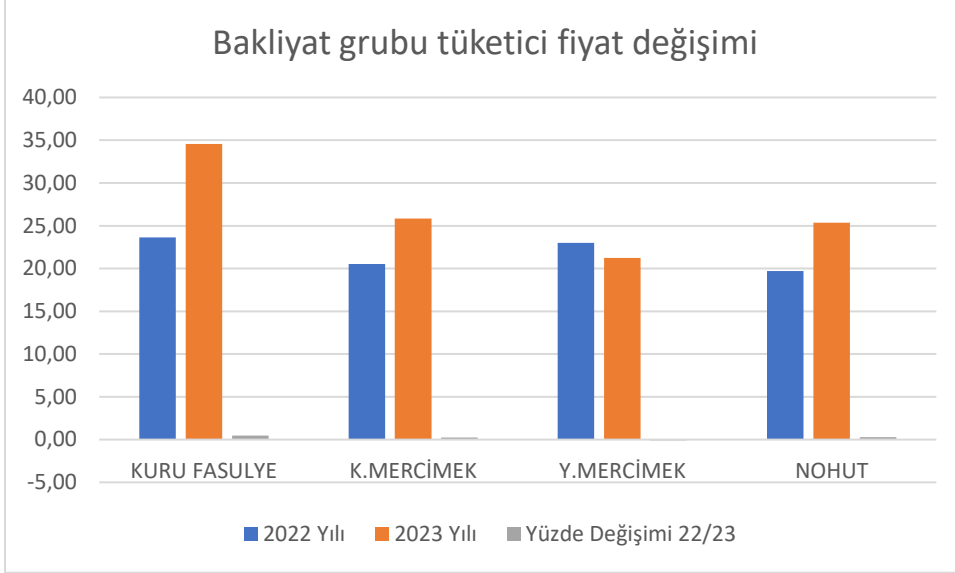
ÜRETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
ARPA	5,96	6,45	8,25%
BUĞDAY	6,70	7,49	11,89%
MISIR	5,28	5,50	4,25%
YULAF	5,49	4,83	-12,07%
TRİTİKALE	6,02	6,15	2,09%

2-2-1- Hububat Mamul tüketici fiyat değişimi: Hububat mamullerinde oransal olarak en çok fiyatı artan ürün, %27,62 ile irmik olmuştur. En az fiyatı artan ürün ise %7,15 ile kepek olmuştur. 2023 yılında, 2022 yılına göre hububat mamulleri grubunda fiyatı düşen ürün bulunmamaktadır.

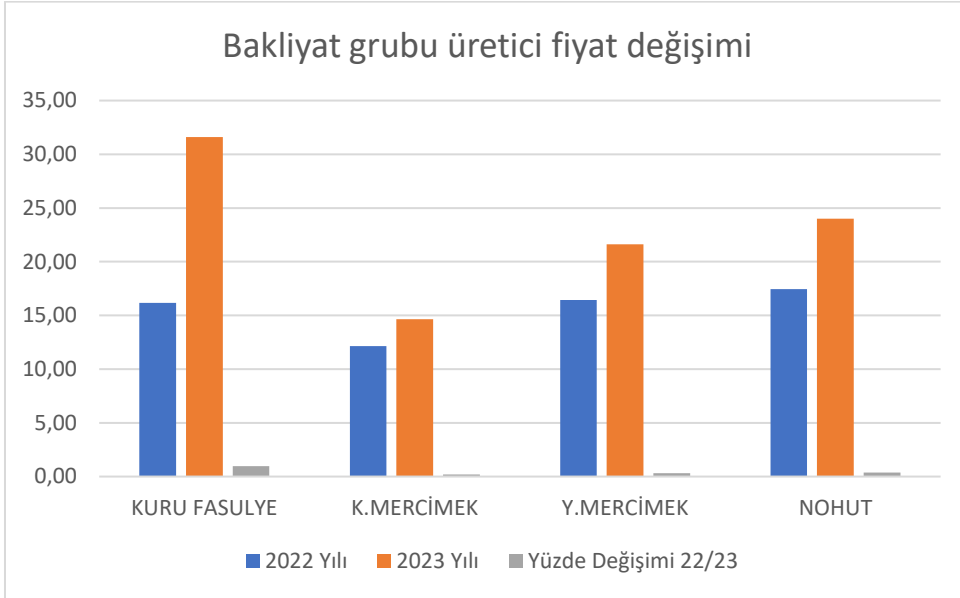
TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
UN	10,38	11,53	11,14%
BULGUR	13,53	16,27	20,26%
MAKARNA	15,30	17,35	13,40%
İRMİK	16,00	20,42	27,62%
KEPEK	4,35	4,66	7,15%

2-3-1- Bakliyat grubu tüketici fiyat değişimi: Bakliyat grubu fiyatlarında oransal olarak en fazla fiyatı artan ürün, %46,17 ile kuru fasulye olmuştur. Fiyatı düşen tek ürün ise %7,7 ile yeşil mercimek olmuştur. Kırmızı mercimek ve nohut fiyatları birbirine paralel bir seyir izleyerek %25-30 bandında bir artış göstermiştir.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
KURU FASULYE	23,64	34,55	46,17%
K.MERCİMEK	20,54	25,83	25,74%
Y.MERCİMEK	23,00	21,23	-7,70%
NOHUT	19,71	25,37	28,72%

2-3-2- Bakliyat grubu üretici fiyat değişimi: Bakliyat grubu üretici fiyatlarına bakıldığında; bir önceki yıla göre maliyeti oransal bazda en fazla yükselen ürün %95,45 ile kuru fasulye olurken, maliyeti en az yükselen bakliyat ürünü ise %20,5 ile kırmızı mercimek olmuştur. 2023 yılında bir önceki yıla göre üretici maliyeti düşen bakliyat ürünü bulunmamaktadır.

ÜRETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
KURU FASULYE	16,17	31,60	95,45%
K.MERCİMEK	12,15	14,64	20,50%
Y.MERCİMEK	16,44	21,61	31,42%
NOHUT	17,46	23,99	37,41%

2-4-1 Yağlardaki tüketici fiyat değişimi: Borsamız kotasyonunda işlem gören yağlardaki fiyat değişimine baktığımızda en yüksek artış %67,37 ile zeytinyağında gerçekleşmiştir. Bir önceki yıl Ayçiçek yağı azlığı nedeniyle yaşanan aşırı fiyat artışları, bu yıl tam tersi aşırı arzın sonucu yerini fiyat azalışına bırakmıştır. Ayçiçek yağındaki fiyat düşüşü %4,43 olarak gerçekleşmiştir. Tereyağındaki fiyat artışı ise %54,37 olmuştur.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
AYÇİÇEK YAĞI	34,73	33,19	-4,43%
ZEYTİNYAĞI	77,20	129,21	67,37%
TEREYAĞ	108,71	167,82	54,37%

2-5-1 Patates ve Kuru soğan tüketici fiyat değişimi: Patates fiyatındaki artış yılın aynı dönemine kıyasla, %93,42 gerçekleşirken, kuru soğan fiyatında %43,73 artış gözlemlenmiştir. Geçen yılın zam şampiyonu (%433) kuru soğanda bu yıl enflasyonun altında artış gözlenmiştir.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
PATATES	4,73	9,15	93,42%
KURU SOĞAN	5,58	8,02	43,73%

2-5-2 Patates ve Kuru soğan üretici fiyat değişimi: Patates üretimindeki giderler, bir önceki yıla göre %96,28 artış göstermiştir. Soğan üretimindeki üretici giderleri ise bir önceki döneme göre %67,03 oranında artış göstermiştir.

ÜRETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
PATATES	4,60	9,03	96,28%
KURU SOĞAN	4,84	8,08	67,03%

2-6-1- Zeytin ve Peynir tüketici fiyat değişimi: Kahvaltılık tüketimin ilk akla gelen ürünleri olan zeytin ve peynirde bu yıl fiyat artışları enflasyona oranla karışık bir seyir izlenmiştir. Önceki yılın aynı dönemine göre en çok artış %74,83 ile zeytinde gerçekleşmiştir. Beyaz peynir ve kaşar peynirinin fiyat artışı ise bu yıl süt fiyatına rağmen tüketiciye sınırlı oranda yansımıştır.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
ZEYTİN	40,11	70,12	74,83%
BEYAZ PEYNİR	81,71	117,63	43,96%
KAŞAR PEYNİR	104,55	132,59	26,82%

2-7-1- Kırmızı et tüketici fiyat değişimi: Kırmızı et grubunda tüketiciye yansıyan fiyat artışı dana etinde %98,63 gerçekleşirken, kuzu etinde ise %92,68 oranında gözlenmiştir. Grupta bulunan iki ürünün de fiyatı artmıştır.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
DANA KARKAS	94,34	187,39	98,63%
KUZU KARKAS	96,28	185,51	92,68%

2-7-2- Kırmızı et üretici fiyatı: Bu yıl kırmızı et üretimi maliyetine baktığımızda dana etinde %84,99 artışla, tüketiciye yansıyan artışın altında bir maliyet yükü eklenmiştir. Kuzu da ise %127,73 artışın bir kısmını üreticinin sırtladığı gözlenmektedir.

ÜRETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
DANA KARKAS	100,97	186,78	84,99%
KUZU KARKAS	95,00	215,86	127,23%

2-8-1- Canlı Hayvan tüketici değişimi: Canlı hayvan fiyatlarına tüketici açısından baktığımızda, fiyatların et fiyatlarına paralel bir artış gösterdiğini görüyoruz.

Canlı dana adet bazında ortalama 66.981,82 TL olarak satılmıştır. 2022 yılına oranla fiyat değişimi %92,38 olmuştur.

Kuzu fiyatları ise, bir miktar daha fazla artarak geçen yıla oranla tüketiciyle 2 katı fiyatına ulaşabilmiştir. Adet bazında 3.816,63 TL'den satılarak önceki yıla göre %96,34 artış göstermiştir.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
DANA	34.817,97	66.981,82	92,38%
KUZU	1.943,93	3.816,63	96,34%

2-8-2- Canlı Hayvan üretici değişimi: Canlı hayvan grubunda, dana adet fiyatı ortalama 44.169,08 TL'den gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla kıyasla üretici fiyatları, %117,29 oranında artış göstermiştir.

Kuzu üretimindeki artış ise 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla %64,70 artış göstermiştir. Kuzu adeti 3.685,30 TL'den el değiştirmiştir. Kuzu üreticisi bir önceki yıl zararına yaptığı satışı bu yıl telafi etmiştir.

ÜRETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
DANA	20.327,19	44.169,08	117,29%
KUZU	2.237,65	3.685,30	64,70%

2-9-1- Yumurta – Tavuk eti tüketici değişimi: Protein bazlı temel gıda maddelerindeki 2 kat artış, tavuk etinde de gözlenmektedir. Tavuk eti bu yıl, önceki yıla oranla %95,88 artış göstermiştir. Tavuk eti 2022 yılında 32,89 TL'den tüketiciye ulaşırken bu yıl 64,42TL olmuştur.

Tavuk yumurtası adet fiyatı ise 1,57 TL'den 2,10 TL'ye yükselmiştir. Tavuk yumurtasında bir önceki yıla göre %33,52 oranında fiyat değişimi olmuştur.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
TAVUK ETİ	32,89	64,42	95,88%
YUMURTA	1,57	2,10	33,52%

2-10-1- Sığır derisi fiyatı tüketici değişimi: Sığır derisinin tüketiciye bir önceki yıla oranla %37,34 daha yüksek fiyattan ulaşımıştır. Sığır derisindeki birim fiyatı 12,00 TL'den, 16,48 TL'ye yükselmiştir.

TÜKETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
SIĞIRDERİSİ	12,00	16,48	37,34%

2-10-2- Sığır derisi fiyatı üretici değişimi: Sığır derisinin üretici çıkış fiyatı bir önceki yıla göre artış göstererek 22,71 TL'den gerçekleşmiştir. Sığır derisinin üreticiden çıkış fiyatı önceki yıla göre %31,36 yükselmiştir.

ÜRETİCİ	2022 Yılı	2023 Yılı	Yüzde Değişimi 22/23
SIĞIR DERİSİ	17,29	22,71	31,36%

3 Sonuç:

3-1 Borsamız verilerine göre oluşan fiyat değişim oranı

Borsamızda oluşan veriler ışığında ve borsamızın ürün sepetinde bulunan, en fazla işlem gören ürünlerin 2022 yılı kasım ayı ve 2023 kasım ayı fiyat karşılaştırmasına göre;

Tüketici fiyatı: 38,99

Üretici fiyatı: 48,33

Ortalama fiyat artışı gözlenmiştir.

3-2 TÜİK verilerine göre fiyat değişim oranları

Borsamızda oluşan ortalama fiyat değişimi ile Türkiye İstatistik Kurumu'nda (TÜİK) oluşan ortalama fiyat değişimi arasında farklılık göze çarpmaktadır.

Bunun birinci nedeni; TÜİK tarafından yayınlanan fiyat değişim oranlarının "endeks bazında" ve perakende satış fiyatı olarak yayınlanmasıdır. Borsamızda oluşan fiyatlar ise; serbest piyasa koşullarında, "TL bazında" toptan satış fiyatlarının ortalamasıdır.

İkinci neden olarak; TÜİK'de oluşan fiyatların, Türkiye genelinde ve çok daha geniş bir ürün yelpazesinin içinde toplanmasıdır. Borsamızda ise; kotasyona tabi ürünlerin Ankara ili içinde, kasım ayında oluşan ortalama fiyatları baz alınmıştır. Ayrıca tüm ürünlerin payı eşit olacak şekilde hesaplanmıştır.

TÜİK verilerine baktığımızda bir önceki kasım ayına göre TÜFE (tüketici) "gıda ve alkolsüz içecekler" sekmesindeki fiyat artışı yıllık **%67,16** ÜFE (üretici) bazında ise "gıda ürünleri" grubunda artış oranı **%64,95** olarak kayda geçmiştir.